

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ LEADER В ПРАКТИКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Роман Корінець,
директор Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України,
кандидат економічних наук

rkorinets@gmail.com
+380975747327

ПОЗНАЙОМИМОСЯ

Корінець Роман Ярославович

- Кандидат економічних наук, магістр державного управління
- Сертифікований дорадник, консультант
- Директор Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України
- Віце-президент Спілки аграрних журналістів України
- Заступник голови Комітету підприємців АПК при Торгово-промисловій палаті України

У минулому:

- Президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України
- Заступник голови Громадської ради при Мінагрополітики
- Координатор Робочої групи з питань сільського розвитку при Мінагрополітики
- Керівник стратегічного напрямку Комісії з аграрної політики при Президентові України
- Керівник стратегічного напрямку Координаційної ради з питань аграрної політики при Кабінеті Міністрів України
- Голова Правління Міжнародного благодійного фонду «Добробут громад»
- Засновник Інституту сільського розвитку, директор ТОВ «ICP Consulting»
- Генеральний директор Національної сільськогосподарської палати України
- Головний редактор журналів «Аспекти сільського розвитку», «Теорія і практика ринків», Бюлетеня «Поради від Доради»

ЗАВДАННЯ ВЕБІНАРУ

**Зацікавити педагогів
європейськими підходами до сільського
розвитку, зокрема підходом LEADER,
для подальшої імплементації педагогічну
діяльність та консультаційну практику**

ЕКСПРЕС-ОПИТУВАННЯ

Оцініть, за 5-бальною шкалою
**якість співпраці територіальних громад
та населення**

- 5 –прекрасно
- 4- добре, але могло б бути й краще
- 3 – терпимо
- 2 - погано
- 1- катастрофа

Напишіть у чаті та прокоментуйте коротко, чому Ви так думаєте

ЕКСПРЕС-ОПИТУВАННЯ

Оцініть, за 5-бальною шкалою
активність сільського населення у
вирішенні проблем села

- 5 –прекрасно
- 4- добре, але могло б бути й краще
- 3 – терпимо
- 2 - погано
- 1- катастрофа

Напишіть у чаті та прокоментуйте коротко, чому Ви так думаєте

ЕКСПРЕС-ОПИТУВАННЯ

Що можна зробити,

щоб підвищити рівень залученості сільського населення до вирішення проблем територіальних громад?

Які правові можливості існують для цього?

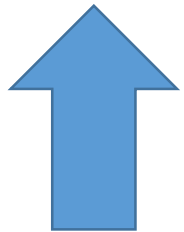
Напишіть у чаті та прокоментуйте коротко, чому Ви так думаєте

ЕКСПРЕС-ОПИТУВАННЯ

Як Ви думаєте,

Українська політика сільського розвитку
формується

Знизу
вгору ?

Згори
Вниз ?

Напишіть у чаті та прокоментуйте коротко, чому
Ви так думаєте

LEADER – ЦЕ ПРО ЩО?

ЩО TAKE LEADER?

LEADER =

Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale =

Зв'язки між сільською економікою та заходами розвитку \ Зв'язок між заходами розвитку сільської економіки

Основна концепція ініціативи LEADER :

враховуючи різноманіття європейських сільських територій, стратегії розвитку є ефективнішими та ефективнішими, якщо вони приймаються та впроваджуються на місцевому рівні місцевими учасниками, супроводжуються чіткими та прозорими процедурами, підтримкою відповідні державні адміністрації та необхідну технічну допомогу для передачі належної практик

Liaison entre actions de développement de l'économie rurale

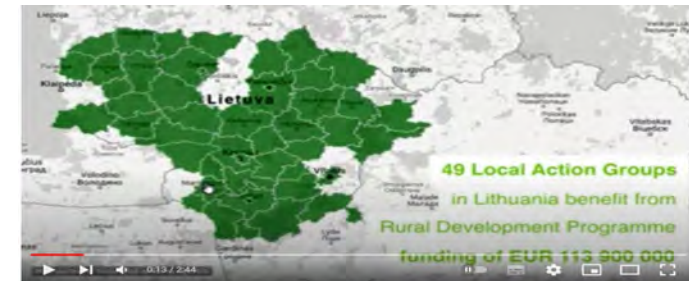
Was ist LEADER? <https://www.youtube.com/watch?v=LPqvIZJOROs>

<https://www.weinviertelost.at/en/what-is-leader/the-leader-programme/leader/>

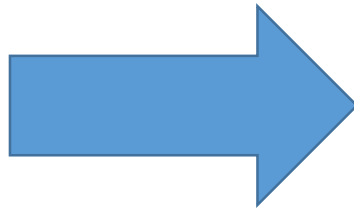
https://enrd.Ec.Europa.Eu/leader-clld_en

Lithuania's LEADER network: 'Leaving no-one behind' in the countryside

<https://www.youtube.com/watch?v=fEJlImvQNWk>

ВІД LEADER ДО CLLD

У контексті розвитку сільської місцевості LEADER реалізується в рамках національних і регіональних програм розвитку сільської місцевості кожної країни-члена ЄС, співфінансованої з Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільської місцевості

У 2013 році підхід LEADER, який склався в сільському контексті, був розширений і застосовувався до міських та прибережних районів під назвою Місцевий розвиток, керований громадою - Community-Led Local Development (CLLD)

- **Європейський фонд морського та рибного господарства**
- **Європейський фонд регіонального розвитку**
- **Європейський соціальний фонд**

LEADER - ПРИНЦИПИ

Підхід або метод LEADER базується на **семи конкретних характеристиках/принципах** і залежить від їх наявності та спільного використання. Ці сім особливостей визначають LEADER як методологію та відокремлюють її від простої програми фінансування.

- Підхід «знизу вгору»
- Територіальний підхід.
- Місцеве партнерство.
- Комплексна та багатогалузева стратегія.
- Мережа.
- Інноваційність.
- Співробітництво.

The Principles of LEADER (2012)

<https://www.youtube.com/watch?v=vsMPAbzGlo4>

«Стратегія місцевого розвитку є основним інструментом, який залучає, дозволяє та посилює громади для збільшення добробуту мешканців. Кожна стратегія має бути розроблена «знизу-вгору», має активно залучати всі зацікавлені сторони з урахуванням місцевих потреб і потенціалу»

Наталія Старостенко, Керівниця сектору регіонального та місцевого розвитку Представництва ЄС в Україні

Чи застосовується підхід «знизу вгору» в Україні?

Як формуються місцеві стратегії?

Чи децентралізація сприяє застосуванню такого підходу?

Чи готові громади до застосування такого підходу?

Чи готовий уряд до застосування такого підходу?

LEADER – ПРИНЦИПИ: ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ПІДХІД

LEADER|CLLD, засновані на різних способах ведення справ, які поєднують три елементи - місцевої території, партнерства та стратегії розвитку - в рамках єдиного підходу.

Територія формує основу для розвитку місцевого партнерства та стратегії, створюючи позитивне бачення того, що може бути підкріплено активним альянсом місцевих зацікавлених сторін.

Відповідно до «територіального підходу» програмне фінансування спрямоване на пріоритети території в цілому, а не на конкретні проекти чи групи проектів (таким чином, воно відрізняється від «проектного підходу»).

Територія зазвичай включає невелику, однорідну, соціально та функціонально згуртовану територію, яка часто характеризується спільними традиціями, місцевою ідентичністю, почуттям приналежності або спільними потребами та очікуваннями.

Наявність такої зосередженості на території дозволяє місцевому партнерству працювати разом, щоб визначити та вирішити місцеві сильні сторони, проблеми та можливості, мобілізуючи ендегенний потенціал та ресурси території.

Обрана територія повинна мати достатню узгодженість і критичну масу з точки зору людських, фінансових і економічних ресурсів для підтримки життєздатної стратегії місцевого розвитку.

Територія повинна мати чітко визначені географічні кордони, принцип LEADER полягає в тому, що вони не повинні слідувати адміністративним кордонам (можливо, скоріше слідувати функціональним).

Території повинні відповідати критеріям чисельності населення LEADER (від 10 000 до 150 000 у більшості випадків)

Межі території можуть бути переглянуті в міру розвитку стратегії та партнерства залежно від пріоритетів розвитку та учасників.

Який підхід при формуванні планів розвитку територіальних громад застосовується частіше – проектний чи територіальний? І чому?

LEADER – ПРИНЦИПИ: МІСЦЕВЕ ПАРТНЕРСТВО

Місцеві партнерства для розвитку територій працюють через спеціальний та структурований механізм управління – **Місцевою групою дій - Local Action Group (LAG)**.

Залучення до партнерства означає, що **люди, які раніше були пасивними «бенефіціарами» політики, стають активними партнерами та рушійними силами розвитку своєї території.**

Немає двох однакових партнерств за своїм походженням або розвитком і що жодне партнерство не народжується ідеально сформованим.

Партнерство має **відповідати регіону та реаліям місцевого контексту**, визнаючи, що потрібен час, зусилля та зобов'язання для побудови необхідної довіри та робочих стосунків.

Це нормально, коли членство в партнерстві розвивається разом із **розвитком стратегії та роботи LAG.**

Важливі принципи формування LAG, закріплені в Регламентах ЄС:

- LAG має включати партнерів з державного, приватного та громадянського суспільства.
- ДФП має бути добре збалансованою і широко репрезентувати місцеві інтереси та різні соціально-економічні сектори в регіоні;
- Жоден сектор не може представляти більше 49% членів місцевого партнерства.
- Правова форма LAG може відрізнитися від країни до країни, але часто це некомерційна зареєстрована організація.
- Незалежно від їх юридичної форми, LAG можуть призначити відповідного партнера, який виступатиме в якості офіційного підзвітного органу.

ЩО ТАКЕ LAG

Місцева група дій об'єднує представників місцевих державних, приватних і громадянських організацій, яким були **делеговані повноваження** щодо стратегії та реалізації.

Завдяки узгодженій Стратегії місцевого розвитку LAG можуть вирішувати важливі місцеві пріоритети в місцевий, інноваційний спосіб та за участю.

LAG – для чого

Завданням LAG є формування і реалізація стратегії розвитку сільських поселень, ухвалення рішень щодо розподілу власних фінансових ресурсів і управління ними

Джерело: <https://dse.org.ua/archive/29/6.pdf>

MEPEЖИ LAG - LAG database

https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database_en

Website of the European Union How do you know? ▾

- About the ENRD >
- Policy in Action >
- Projects & Practice
- ENRD Thematic Work >
- LEADER /CLLD** >
- Networking >
- Evaluation >
- News & Events >
- Publications >
- Contact >

TOOLS

- Project Database
- Evaluation Knowledge

Information: The ENRD LAG database allows Local Action Groups (LAGs) to get in touch, network and cooperate with each other. Find out how to search the tool in the [ENRD Guide](#). LAG managers can log in to their accounts via the button above and start managing their LAGs' online profiles, explore the [Guide for LAGs](#). In case of difficulties, please write to LAG-database-webmaster@enrd.eu.

Free-text search in the LAG Database

Total results: 3134.

Country	LAG name	Main ESI Fund	ESIF Programme
Belgium	GAL 100 Villages	EAFRD	Rural Development Programme - Wallonia
Belgium	GAL Pays des tiges et chavées	EAFRD	Rural Development Programme - Wallonia
Belgium	GAL Culturalité	EAFRD	Rural Development Programme -

- Austria **77**
- Belgium **32**
- Bulgaria **72**
- Croatia **68**
- Cyprus **4**

ESI Fund

- European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) **2782**
- European Maritime and Fisheries Fund (EMFF) **300**
- European Social Fund (ESF) **45**
- European Regional Development Fund (ERDF) **7**

LAGs interested in CLLD Cooperation **82**

MEPEЖИ LAG - LAG database

In case of difficulties, please write to LAG-database-webmaster@enrd.eu.

Total results: 37.

Country	LAG name	Main ESI Fund	ESIF Programme
Latvia	Ziemeļkurzemes biznesa asociācija	EMFF	Operational Programme - National
Latvia	Biedrība 'Jūrkante'	EMFF	Operational Programme - National
Latvia	Association "Gauja Partnership"/ "Gaujas Partnerība"	EAFRD	Rural Development Programme - National
Latvia	Association "Partnership "Daugavkrasts""/ "Partnerība"	EAFRD	Rural Development Programme - National

▶ Latvia 37

ESI Fund

- ▶ European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) 35
- ▶ European Maritime and Fisheries Fund (EMFF) 2

LAGs interested in CLLD Cooperation 2

LAG Profile

Ziemeļkurzemes biznesa asociācija

LAG code: LV-037
Country: Latvia
Main ESI Fund: European Maritime and Fisheries Fund (EMFF)
ESIF Programme: Operational Programme - National

Contact information

LAG email: zba@dundaga.lv
LAG manager: Ilze Turka
LAG manager email: zba@dundaga.lv
Address: Talsu iela 4 319.kab. Tukums 3101 Latvia

МЕРЕЖІ LAG: КАРТИ

https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d186a784-30e6-43ed-baa6-30ca4f3ba5b8

★★★★★ Оцініть цю публікацію

Карта місцевих груп дій лідера

На цій карті представлено 2301 вибрану місцеву групу дій, яка співфінансується Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільської місцевості в рамках програм розвитку сільської місцевості на 2007–2013 роки.

Публікації ЄС

Як цитувати

Завантажити та мови

Деталі видання

Опубліковано: 2012-09-28

Корпоративний автор(и): [Генеральний директорат сільського господарства та сільського розвитку](#) ([Європейська Комісія](#))

ВАРІАНТИ LAG В УКРАЇНІ

Громадська організація "Фонд розвитку територіальної громади села Агрономічного"	Вінницька обл., Вінницький район, село Агрономічне
Фонд розвитку територіальної громади села Татарів	Івано-Франківська обл., село Татарів
Громадська організація "Фонд розвитку села Берлоги"	Івано-Франківська обл., Рожнятівський район, село Берлоги
Фонд соціального розвитку села Микуличин	Івано-Франківська обл., село Микуличин
Благодійний фонд соціального розвитку села Плоске "Надія"	Київська обл., Броварський район, село Плоске,
Підприємство об'єднання громадян "Європейський фонд розвитку українського села"	Київ
Благодійна організація «Фонд розвитку громади села Мельники»	Черкаська обл., Чигиринський район, село Мельники

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про місцеве самоврядування в Україні

Стаття 26. Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад

1. Виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються такі питання:

25) **утворення цільових фондів, затвердження положень про ці фонди;**

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про органи самоорганізації населення

Орган самоорганізації населення є однією з форм участі членів територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах у вирішенні окремих питань місцевого значення.

Органами самоорганізації населення є **будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах, сільські, селищні комітети.**

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 листопада 2010 р. N 996

ТИПОВЕ ПОЛОЖЕННЯ

про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації

ВАРІАНТИ LAG В УКРАЇНІ

https://storage.decentralization.gov.ua/upload/s/article/image/10742/main_image_2e82caea37a3dba965304eb952fba8db.jpeg

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (2014)

Впоратися з питаннями водопостачання, сміттєпереробки, цивільної безпеки легше, якщо **співпрацювати - об'єднувати кошти і зусилля з сусідніми громадами**, які в цьому теж зацікавлені.

«Яблунова агломерація» громад Хотинщини перемогла у всеукраїнському конкурсі проектів зі співпраці громад

Джерело: <https://decentralization.gov.ua/news/11948>

Перелік договорів про співробітництво територіальних громад: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/rejestr/>

Станом на 12.12.2019 р. укладено 510 договорів про СТГ

**LAGs – наскільки це реально
в Україні найближчим
часом?**

**Як допомогти сільському
населення у створенні і
діяльності LAGs&**

LEADER – ПРИНЦИПИ: КОМПЛЕКСНА ТА БАГАТОГАЛУЗЕВА СТРАТЕГІЯ

CLLD має здійснюватися через **інтегровані та багатогалузеві** місцеві стратегії розвитку. Це було особливістю LEADER, що відрізняло підхід від традиційної галузевої сільськогосподарської політики «зверху вниз».

LEADER спрямований на створення «зв'язків між сільською економікою та діями щодо розвитку». Таким чином, через партнерства **Стратегії місцевого розвитку спрямовані на використання зв'язків між місцевими секторами для використання потенційних мультиплікаційних ефектів.**

Дії та проекти, що містяться в місцевих стратегіях, повинні бути пов'язані та скоординовані як єдине ціле.

Інтегроване не означає всеохоплююче: стратегії не повинні намагатися впоратися з усім одразу або надавати всьому однакову вагу, деякі речі мають локальний простір для впливу чи досягнення.

У своїх інтегрованих Стратегіях місцевого розвитку LAGs повинні зробити вибір і зосередитися на тих цілях і діях, **які додають цінність підтримці, яка вже існує**, і мають найбільші шанси зробити внесок у зміни, яких вони хочуть досягти.

Чи є стратегії українських територіальних громад комплексними і багатогалузевими?

Чому?

LEADER – ПРИНЦИПИ: МЕРЕЖА

LAG — це мережа місцевих партнерів, яка через свою стратегію та діяльність сприяє зв'язкам між місцевими учасниками та іншими учасниками ланцюга розвитку.

LEADER – ПРИНЦИПИ: МЕРЕЖА

Місцеві, національні та міжнародні мережі стають дедалі важливішими, об'єднуючи сільських людей, місця та дії.

З появою CLLD **ширші мережі**, що включають зв'язки з **несільськими районами**, можуть принести нові можливості.

Мережа об'єднує тих, хто бере участь у розповсюдженні та обміні знаннями, своїм досвідом, інноваціями, ідеями та інформацією, розвитку підтримки однолітків, подоланні ізоляції та розбудові потенціалу.

Мережування відіграє важливу роль у стимулюванні та підтримці співпраці.

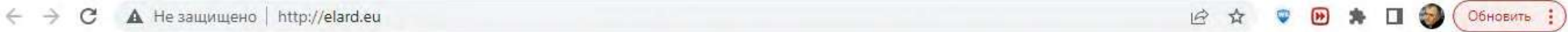
Національні сільські мережі (National Rural Networks - NRN) створюються в усіх державах-членах через Програми розвитку сільських районів.

Європейська мережа сільського розвитку (European LEADER Association for Rural Development - ENRD) діє на європейському рівні, безпосередньо допомагаючи як NRN, так і LAG, і включає підгрупу LEADER / CLLD.

Європейська асоціація сільського розвитку ЛІДЕР (ELARD) — це міжнародна некомерційна членська організація та форум співпраці.

Членство в ELARD включає велику кількість LAG і багато добровільних національних і регіональних груп LEADER.

EUROPEAN LEADER ASSOCIATION FOR RURAL DEVELOPMENT

ORGANIZATION WHAT'S GOING ON? OUR PROJECTS YOUTH POSITIONS PRESIDENCY LEADER/CLLD CONTACT

EUROPEAN LEADER ASSOCIATION FOR RURAL DEVELOPMENT

ELARD — це міжнародна некомерційна асоціація, створена для покращення якості життя в сільській місцевості та збереження їх населення шляхом сталого інтегрованого місцевого розвитку.

Ми є 29 членами з більш ніж 2500 місцевими групами дій із сільської, прибережної, міської та приміської Європи, які вірять, що разом ми сильніші.

Наше бачення:

«Життєздатна Європа через демократію участі в усіх сільських районах і за їх межами!»

EUROPEAN LEADER ASSOCIATION FOR RURAL DEVELOPMENT

- Georgia
- Germany
- Greece
- Hungary
- Ireland
- Italy
- Kosovo
- Latvia
- Lithuania
- Luxembourg
- Moldova
- North Macedonia
- Netherlands
- Poland
- Portugal
- Romania
- Serbia
- Slovakia
- Slovenia
- Spain
- Sweden

Marina Albu

Organization
National LEADER Network in the Republic of
Moldova

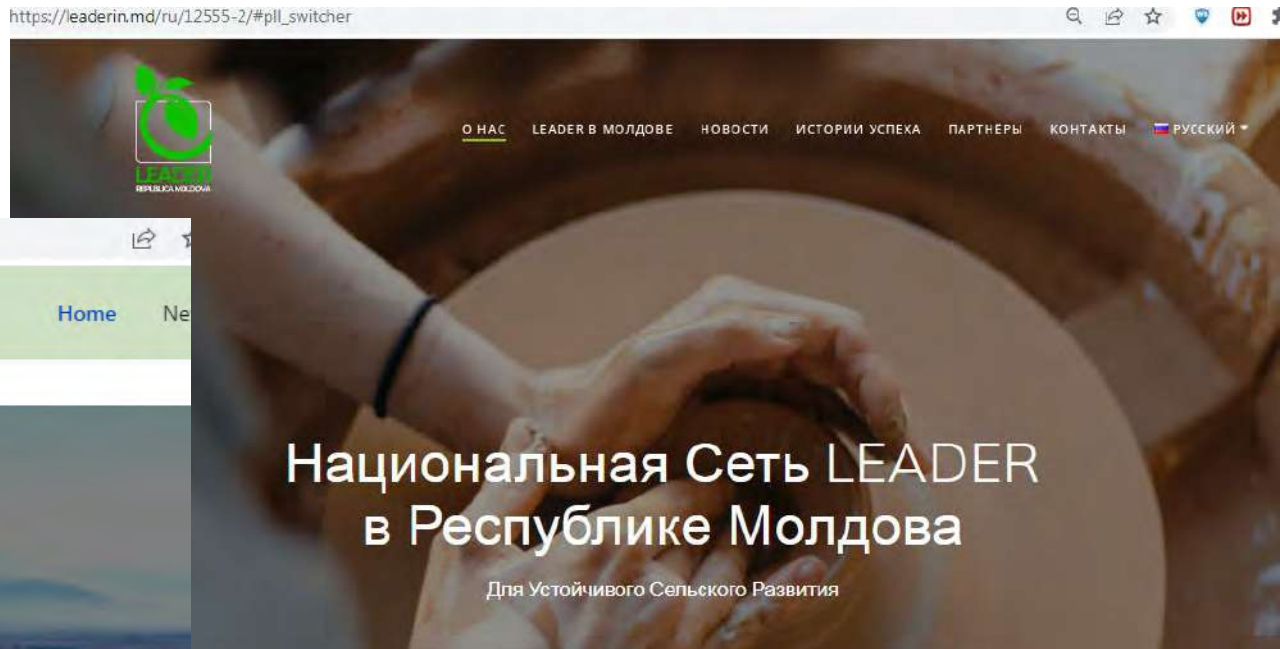
Representative in ELARD
Marina Albu
marina.albu@solidarityfund.md

Current chairperson of the organization
Marina Albu

Website

EUROPEAN LEADER ASSOCIATION FOR RURAL DEVELOPMENT

European Commission > ENRD Home

Home

EU CAP Network

About the ENRD >

Policy in Action >

Projects & Practice

ENRD Thematic Work >

LEADER / CLLD >

Networking >

Evaluation >

Search ENRD...

Log in

Share

Home

ERP 2022 Reports

Up to 350 ERP-partners and friends came together in Kielce 12-15.9.2022 to express their views and voices on rural future. The host and the ERP-organising Team wish that you had a good time meeting and discussing with people all around Europe. Please find below the workshop and Café reports. A more analytical report will follow.

5th ERP Declaration:

 [5_ERP_Declaration.pdf](#)

European Rural Parliament Manifesto 2022:

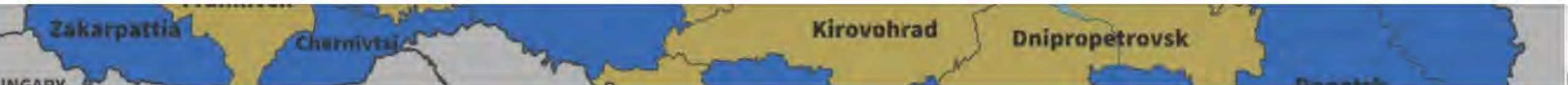
 [European-Rural_Parliament-Manifesto-Final-2022.pdf](#)

European Rural Parliament Leaflet 2023:

 [European Rural Parliament - leaflet - 2023.pdf](#)

All the other documents (Workshops, Reports...):

 [2022-ERP-Reports](#)

УКРАЇНСЬКА МЕРЕЖА СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Об'єднує зусилля громадянського суспільства і академічної громадськості для сприяння збереженню і розвитку села на основі нових знань, успішних практик та партнерства

Рішення Управління державної реєстрації Головного територіального управління юстиції у місті Києві про державну реєстрацію громадського формування, що не має статусу юридичної особи ГРОМАДСЬКОЇ СПІЛКИ "УКРАЇНСЬКА МЕРЕЖА СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ"

Реєстрація ГРОМАДСЬКОЇ СПІЛКИ "УКРАЇНСЬКА МЕРЕЖА СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ" у Єдиному реєстрі громадських об'єднань Департаменту державної реєстрації за реєстраційним номером **1464576***

* - необхідно ввести ре

пошуку

Україна випала із європейського контексту сільського розвитку

LEADER – ПРИНЦИПИ: ІННОВАЦІЙНІСТЬ

Прагнення до інновацій залишається однією з найбільш захоплюючих, новаторських і водночас складних частин підходу LEADER.

Інновації стосуються того, що робиться, типів діяльності, що підтримуються, розроблених продуктів чи послуг тощо, але, що важливо, вони також стосуються того, як все робиться.

Власне, на початку сам підхід LEADER був основною інновацією.

Кожна LAG має прагнути внести нові елементи та рішення у розвиток своєї території.

Це стосується його стратегії, структур і процесів доставки та анімації, а також прийняття рішень і відбору проектів.

Не кожна інноваційна ідея матиме успіх; завжди потрібно проводити ретельну оцінку проекту, але допустимий рівень ризику має бути врахований у рішеннях LAG.

Створюючи належні умови та ретельно культивуючи нові та свіжі ідеї, LAG можуть призвести до суттєвих і стійких змін і переваг для своїх територій, що є справжньою доданою вартістю, яку LEADER покликаний досягти.

LEADER – ПРИНЦИПИ: ІННОВАЦІЙНІСТЬ

https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en

of the European Union How do you know? ▾

Legal notice | Cookies | Contact on Europa

Search EIP-AGRI website

My Account

SHARING KNOWLEDGE – TACKLING CHALLENGES – CONNECTING PEOPLE

EU CAP NETWORK ABOUT PROJECTS SHARE FIND EVENTS NEWS

European Commission > EIP-AGRI

Join the conversation @EIPAGRI_SP #EIPagri

ChristoffeldenHerder @herder_c

Joost Rijk @RijkJoost

@duurzaamtelen @eucapnetwork @EIPAGRI_SP @EUAgri @RijkJoost @ThijsAG Naturespride.....

Alleen die dikke niet

1h 4h

https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/default/files/eip-agri_agricultural_knowledge_and_innovation_systems_akis_2021_en_web.pdf

**Agricultural Knowledge
and Innovation Systems (AKIS)**

Boosting innovation and knowledge flows across Europe

Міністерство аграрної політики та продовольства України

Проект ЄС «Інституційна та політична реформа дрібномасштабного сільського господарства в Україні» (IPRSA)»

ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ З ПИТАНЬ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ АКІС В УКРАЇНІ

LEADER – ПРИНЦИПИ: СПІВРОБІТНИЦТВО

Посилення взаємодоповнюваності

Enhancing
complementarities

Використовуйте схожість

Capitalising on
similarities

Цілі співпраці

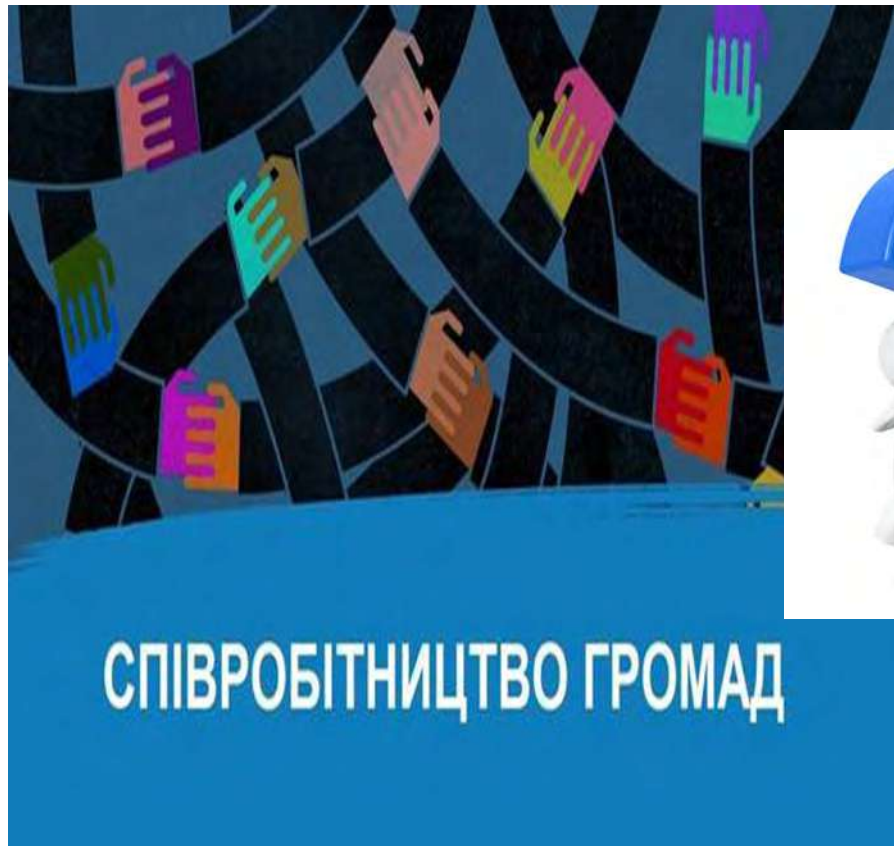
Досягнення критичної маси

Achieving
critical mass

Прокоментуйте цей малюнок

LEADER – ПРИНЦИПИ: СПІВРОБІТНИЦТВО - УКРАЇНА

LEADER – ПРИНЦИПИ: СПІВРОБІТНИЦТВО

Міжтериторіальне та міжнародне співробітництво додає **ширшого виміру** місцевому розвитку в сільській місцевості.

Співпраця йде далі, ніж мережеве спілкування, залучаючи місцеве населення та місцеві групи дій до спільної роботи з іншими для реалізації спільного проекту. Це може залучати інші групи LEADER або подібно сформовану групу в іншому регіоні, державі-члені, або **навіть у країні, що не є членом ЄС**.

Співпраця не є самоціллю, у співпраці з іншими має бути **чітка мета та користь**. Співпраця з іншими регіонами може стати чудовим **джерелом інновацій та передачі знань** для місцевого населення.

Співпраця за програмою LEADER дозволяє сільській місцевості розглянути та скористатися перевагами її різноманітності, представляючи нові перспективи та ідеї з інших територій, **імпортуючи та експортуючи успішні підходи та передову практику**.

Хоча переваги співпраці можуть бути **значними, так само можуть виникнути труднощі впровадження**. **Тому важливо ретельно спланувати, вибрати правильні теми та правильних партнерів і скористатися підтримкою, яку пропонують національні сільські мережі та Європейська мережа сільського розвитку**

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Глава 17

Сільське господарство та розвиток сільських територій

Стаття 403

Сторони співробітничать з метою сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик та законодавства.

Стаття 404

Співробітництво між Сторонами у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює, *inter alia*, такі сфери:

- a) сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- b) посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики;
- c) заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, *inter alia* шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах;
- d) обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння економічному добробуту сільських громад;
- e) покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування;
- f) поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів;
- g) сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників;
- h) посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій;
- i) обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- j) заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Стаття 405

З метою здійснення вищезазначеного співробітництва й без шкоди для [Розділу IV](#) («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди Сторони підтримують поступове зближення та гармонізацію з відповідним правом та регуляторними стандартами ЄС, зокрема з тими, що визначені у Додатку XXXVIII до цієї Угоди.

Стаття 406

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 17 Розділу V («Економічне та галузеве співробітництво») цієї Угоди.

ЕВОЛЮЦІЯ LEADER: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

ІСТОРІЯ: LEADER - ЗАРОДЖЕННЯ

1980-ті рр.:

- Прискорена індустріалізація та структурні зміни у сільській місцевості
- Економічна криза у відсталих регіонах і старих індустріальних районах
- Ініціативи місцевої зайнятості (LEIs)
- Виділення ключових характеристик підходів до місцевого розвитку знизу вгору:
 - ✓ «місцеве партнерство»,
 - ✓ «місцевої території»
 - ✓ «стратегії місцевого розвитку»
- 1989 - сільська політика стала законною сферою політики ЄС
- Перетворення Європейського співтовариства у Європейський Союз (1993)

ІСТОРІЯ: ГРОМАДСЬКА ІНІЦІАТИВА ЛІДЕР І (1991-1993)

Сільськогосподарська політика ЄС : перехід від підвищення продуктивності до покращення якості сільськогосподарської продукції та піклування про навколишнє середовище, а також пошук нових ринків для сільськогосподарської продукції.

Принципи LEADER I (1991-1993)

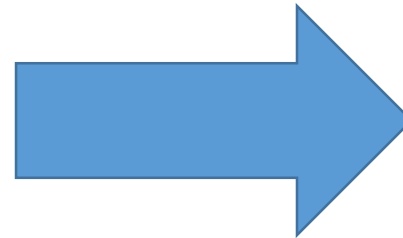
1. **підготовка та реалізація «місцевого плану дій»** у сільській місцевості з населенням від 5000 до 100 000 жителів.;
2. місцевий план дій повинен був бути **розроблений та реалізований місцевим партнерством** як кінцевим бенефіціаром ініціативи;
3. **багатогалузевість і систематичний взаємозв'язок дій** розвитку мали бути вбудованими в загальне бачення та стратегію.

LEADER I - пілотна громадська ініціатива, яка закликала місцеві партнерства (так звані місцеві групи дій/LAG) з неблагополучних сільських районів у ЄС-12 подати місцеві плани дій для фінансування через інтегровані глобальні гранти.

Національні та регіональні органи влади були повністю обійдені стороною: ініціатива громади вважалася заходом низького рівня, який не мав жодного бюджетного чи політичного значення.

ІСТОРИЯ: ЛІДЕР І ЯК РУЙНІВНА ІННОВАЦІЯ

LEADER можна розглядати як
**руйнівну інституційну
інновацію.**
Він втілює парадокс
**«контрольованої втрати
контролю»**

Мережевий центр –
Координаційний підрозділ

(на базі AEIDL - Європейська
асоціація інновацій у
місцевому розвитку
<https://www.aeidl.eu>)

- Чим більше ми намагаємося контролювати, тим більше людей самоорганізуюватиметься проти нашого контролю, і тим менше контролю ми маємо.
- Чим більше рішення нав'язується системі, тим більше ця система самоорганізуюватиметься проти цього рішення.

**Коллективне навчання
Співпраця на регулярній основі**

ІСТОРИЯ: ГРОМАДСЬКА ІНІЦІАТИВА ЛІДЕР II (1994-1999)

LEADER II було реалізовано через 102 національні/регіональні операційні програми (ОП) у ЄС-15.

Другий етап LEADER представив ще чотири елементи:

- ✓ ініціативу було включено до логіки **програмування структурних фондів**;
- ✓ **відповідальність** за програму **покладено на національні або регіональні органи влади** – відповідно до рішення держав-членів;
- ✓ Обсерваторію LEADER II було створено як **опорний пункт загальноєвропейської мережі та розбудови потенціалу**;
- ✓ **транснаціональне співробітництво** включено як регулярний компонент програми.

ІСТОРИЯ: LEADER+ (2000-2006) ТА ЗАХОДИ ТИПУ LEADER У НОВИХ ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ (2004-2006)

ЛІДЕР+: заохочення реалізації інтегрованих, якісних та оригінальних стратегій сталого розвитку. Зосередження на партнерстві та мережах, які сприяють обміну досвідом.

Як впливає з назви, LEADER+ містить додаткові вдосконалення, а саме такі характеристики:

- ✓ всі сільські райони в межах ЄС стали, в принципі, прийнятними;
- ✓ операційний принцип «інновації» було об'єднано з регулятивним принципом «сталості» з метою заохочення більш амбітних «пілотних стратегій інтегрованого сільського розвитку»;
- ✓ визначено пріоритетні теми, що представляють особливий інтерес на європейському рівні, навколо яких місцеві групи дій мають зосередити свої стратегії розвитку;
- ✓ участь представників громадськості в органах прийняття рішень було обмежено до 50%;
- ✓ підвищений наголос був зроблений на співпраці між сільськими районами з LAG або подібними структурами всередині та між державами-членами, навіть за межами ЄС.

LEADER+ продовжував відігравати свою роль як лабораторія, спрямована на заохочення появи та тестування нових підходів до інтегрованого та сталого розвитку та на доповнення до інших програм розвитку сільської місцевості, **заохочуючи тих, хто бере участь у сільських громадах, розробляти та впроваджувати комплексні та інноваційні стратегії розвитку.**

Організація заходів типу LEADER+ у державах-членах, які приєдналися до ЄС протягом цього періоду, дотримувалася того самого підходу, що й у ЄС-15, хоча **більше уваги було приділено початковій розбудові потенціалу та попередньому впровадженню пілотних стратегій.**

Деякі LAG взяли на себе зобов'язання вийти на міжнародний рівень.

Виникли партнерства з подібними структурами в Мозамбіку, Кабо-Верде та країнах Латинської Америки. LEADER почав набувати **всесвітньої репутації**, в основному **завдяки ініціативі місцевих акторів та експертів з місцевого розвитку.**

ІСТОРИЯ: ЛІДЕР ЯК ЧЕТВЕРТА (ГОРИЗОНТАЛЬНА) ВІСЬ RDPS (2007-2013)

Кінець LEADER+ знаменує собою перерву в 27-річній історії LEADER.

Політика розвитку сільської місцевості на 2007–2013 роки (ЄС 25+2) зосереджена **на трьох темах** (так званих «тематичних осях»):

- ✓ Підвищення конкурентоспроможності аграрного та лісового сектору;
- ✓ Покращення навколишнього середовища та сільської місцевості;
- ✓ Покращення якості життя в сільській місцевості та заохочення диверсифікації сільської економіки.

ЛІДЕР було створено як четверту вісь, яка перетинає інші три осі та обов'язково наділяється **принаймні 5%** загального бюджету RDPs.

Для держав-членів, які приєдналися до ЄС у 2004 році (ЄС-10), **поріг у 2,5%** був встановлений головним чином для заходів з підготовки та розбудови потенціалу.

ІСТОРИЯ: ЛІДЕР/CLLD (2014-2020)

У поточному періоді метод LEADER застосовний **до всіх європейських структурних та інвестиційних фондів (ESI Funds) під назвою місцевого розвитку, керованого громадою (CLLD).**

CLLD все ще працює під назвою «LEADER» у EAFRD, будучи обов'язковим у всіх 118 програмах розвитку сільської місцевості (ЄС-28) з мінімальним фінансуванням у розмірі 5% бюджету RDP (2,5% для Болгарія та Румунія приєдналися до Союзу в 2007 році, а спеціальні домовленості для Хорватії приєдналися в 2014 році).

Незважаючи на всі досягнення, розроблена законодавча база не змогла усунути багато перешкод, які засуджуються LAGs від одного періоду до іншого, і які здебільшого стосуються **адміністративного тягаря та бюрократичної заплутаності, які зводяться до надмірної паперової роботи, часових затримок і навіть фінансових збитків, коли отримане фінансування було визнано неприйнятним під час наступного аудиту та має бути повернуто.**

ІСТОРИЯ LEADER В ЦИФРАХ

Name	Period	Programme type	Nr. of LAGs	Total public budget (EU+ national)	Nr. of Member States
LEADER 1	1991-1993	Community Initiative	217 LAGs in lagging rural areas	1,2 bio. EUR	EU12
LEADER 2	1994-1999	Community Initiative implemented through 102 national/regional Operational Programmes	906 LAGs in lagging rural areas	5,4 bio. EUR	EU15
LEADER+	2000-2006	Community Initiative, implemented through 73 national/regional Operational Programmes	1153 LAGs in all rural areas	5,1 bio. EUR	EU15+10
LEADER Axis	2007-2013	Obligatory RDP/Axis 4 measure (5% resp. 2,5% for new member states)	2402 LAGs in all rural areas	8,9 bio. EUR	EU 25+2
LEADER/CLLD	2014-2020	Obligatory RDP Measure 19 ²¹ (5%)	~ 2600 LAGs ²² in all rural areas	9,8 bio. EUR	EU27+1

²¹ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR10_05/SR10_05_EN.PDF

²² This number is not definitive. https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en

ІСТОРИЯ: LEADER В САП 2023-2027

2 грудня 2021 року було офіційно ухвалено угоду про реформу Спільної аграрної політики (САП). Нове законодавство, яке НАБУЛО чинності у 2023 році, прокладає шлях до більш справедливої, екологічнішої та більш орієнтованої на продуктивність САП.

Кожна країна ЄС розробить національний стратегічний план САП , який об'єднає фінансування для підтримки доходів, розвитку сільської місцевості та ринкових заходів. Розробляючи свої стратегічні плани, країни ЄС сприятимуть досягненню десяти конкретних цілей за допомогою набору широких політичних заходів, наданих Комісією, які можуть формуватися відповідно до національних потреб і можливостей.

Підхід LEADER/CLLD залишається.

РЕЗЮМЕ

На відміну від європейської практики сільського розвитку, підхід до фінансування місцевого розвитку під керівництвом громади LEADER/CLLD є для більшості сільських громад України є terra incognita.

Чи не тому вони не бачать сенсу вивчати досвід європейських колег?

З іншого боку, поінформованість про таку практику сільського розвитку ЄС могла б стати каталізатором ментальних змін у сільських громадах загалом, та її лідерах зокрема.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

- European Network for Rural Development: <https://enrd.ec.europa.eu>
- Leader: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en
- https://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/publications-and-media/media-gallery/videos/en/video_018.html
- <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/tags/national-rural-network-nrn>
- <http://elard.eu/>
- <https://decentralization.gov.ua/cooperation>
- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
- <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/reyestr/>
- <https://decentralization.gov.ua/>
- <http://www.oecd.org/employment/leed/>
- https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-history/crisis-years-1980s/com88-501_en.pdf
- https://ldnet.eu/wp-content/uploads/bsk-pdfmanager/CLLD_Challenges-and-Opportunities_RSA_blog_08.03.2017_22.pdf
- <https://www.cirlot.com/3-indicators-of-disruptive-innovation>
- <https://www.aeidl.eu/en/projects/territorial-development/leader.html>
- <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/2B953E0A-9045-2198-8B09ED2F3D2CCED3.pdf>.
- https://www.helasverige.se/fileadmin/user_upload/HSSL_Kansli/in_english/ruralparliamentseuro2012.pdf
- <https://europeanruralparliament.com/phocadownload/ERP2013%20-%20printed%20report.pdf>
- Кульчій І.М. Концепція Leader як умова забезпечення сталого розвитку сільських територій: правовий аспект
- [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7624/1/Kulchiy_223_225.pdf
- Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : [монографія] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. В. В. Борщевський. – Львів, 2012. – 216 с. (Серія “Проблеми регіонального розвитку”). <http://ird.gov.ua/irdp/p20120201.pdf>.
- Українська мережа сільського розвитку: <http://urdn.org>.
- <http://lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/projekti-un-investicijas/leader/leader-pieejas-istenosana-2014-2020/>
- [http://lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/projekti-un-investicijas/atbalsta-pasakumi/atbalsts-leader-vietejai-attistibai-un-sabiedribas-virzitas-vietejas-attistibas-startegiju-istenosana-\(strategijas\)-192](http://lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/projekti-un-investicijas/atbalsta-pasakumi/atbalsts-leader-vietejai-attistibai-un-sabiedribas-virzitas-vietejas-attistibas-startegiju-istenosana-(strategijas)-192)
- <https://likumi.lv/ta/id/273000-valsts-un-eiropas-savienibas-atbalsta-pieskirsanas-kartiba-sabiedribas-virzitas-vietejas-attistibas-strategiju-sagatavosana>

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- Ознайомтеся більш детально з матеріалом LEADER/CLLD explained, що знаходиться за посиланням: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_en
- Напишіть коротке (до 2-х сторінок) ессе про те, як можна запровадити вивчення LEADER/CLLD у Вашому навчальному закладі.

Або

- Напишіть коротке (до 2-х сторінок) ессе про те, як LEADER/CLLD стати частиною української аграрної політики.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ LEADER В ПРАКТИКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Роман Корінець,
директор Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України,
кандидат економічних наук

rkorinets@gmail.com
+380975747327